

**KLASTERLI TA`LIM TIZIMINI JORIY ETISH MASALASI
(MAKTABGACHA TA`LIM MISOLIDA)**

Maripova Nodira Hamidovna

*Chirchiq davlat pedagogika universiteti maktabgacha ta`lim metodikasi
kafedrası o`qituvchisi.*

Shorahmetova Dilshod Qutbiddin qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti maktabgacha ta`lim fakulteti talabasi.

Annotatsiya: Maktabgacha ta`lim muassasalarini o`quv klasteriga birlashtirish va muvofiqlashtirish maxsus ta`lim tizimining samaradorligini oshirishga yordam beradi. Ilmiy va o`quv klasterini aniqlashda eng muhim mezon uning barcha tarkibiy qismlari uchun yagona umumiy maqsadning mavjudligi bo`lib, u amalda birlashgan ilmiy-ma`rifiy va ijtimoiy-ma`rifiy loyihalarda ifodalanishi mumkin bo`lib, bu davrda ishtirokchilarda ijobiy fazilatlar, xususan, o`quvchilarning har birlari uchun va xuddi shuningdek, klasterga kiritilgan tashkilotlarning yangi hayotiy, ijtimoiy vakolatlari shakllanadi. Yangi ta`lim siyosatini amalga oshirishning muhim strategik mexanizmi sifatida ta`lim muassasalarini o`quv klasteriga birlashtirish masalalari ko`rib chiqiladi.

Kalit so`zlar: Klasterli ta`lim tizimi, maktabgacha ta`lim ,ta`lim transformatsiyasi, inklyuziya, model, ta`lim-tarbiya, korreksion va ijtimoiy qo`llab-quvvatlash.

KIRISH

Maktabgacha ta`lim muassasalarini o`quv klasteriga birlashtirish va muvofiqlashtirish maxsus ta`lim tizimining samaradorligini oshirishga yordam beradi. Ilmiy va o`quv klasterini aniqlashda eng muhim mezon uning barcha tarkibiy qismlari uchun yagona umumiy maqsadning mavjudligi bo`lib, u amalda birlashgan ilmiy-ma`rifiy va ijtimoiy-ma`rifiy loyihalarda ifodalanishi mumkin bo`lib, bu davrda ishtirokchilarda ijobiy fazilatlar, xususan, o`quvchilarning har birlari uchun va xuddi shuningdek, klasterga kiritilgan tashkilotlarning yangi hayotiy, ijtimoiy vakolatlari shakllanadi.

Klaster doirasidagi hamkorlik ijtimoiy axloqiy me`yorlarga muvofiq, ixtiyoriy ravishda, o`zaro manfaatlarni hurmat qilgan, imkoniyatlarni rivojlantirish maqsadida tashkil yetiladi. Mazkur yondashuv asosida ta`lim tizimini rivojlantirish orqali subyektlar sheriklikni kuchaytirib, bir- biriga o`zaro ta`sir qilgani holda, alohida unsurlar, shuningdek, klasterning afzalliklarini ham kuchaytiradi.

Klaster yondashuvi boshqa yondashuvlarga nisbatan inkor yetib bo`lmaydigan afzalliklarni beradi va yangi ta`lim siyosatini amalga oshirishning muhim strategik mexanizmiga aylanadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ta'lim sohasidagi islohotlar bilan shug'ullangan olim Maykl Fullan ta'lim siyosatida keng miqyosli islohotlarga erishish va sifat samaradorligini ta'minlash borasida fikr bildirar ekan, agar o'qituvchilar faqat o'z sinflari darajasida fikrlasa va boshqa o'qituvchilar va butun maktabgacha ta'lim tashkilotining muvaffaqiyatlaridan mutlaqo manfaatdor bo'lmasa; agar maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlari o'z tashkilotlari darajasida o'ylasa va o'z tumanlaridagi boshqa direktorlar va maktabgacha tashkilotlarning muvaffaqiyatlaridan mutlaqo manfaatdor bo'lmasa; agar tuman mutasaddilari rejalarini faqat o'z tumanlari doirasida amalga oshirsa va boshqa tumanlarning muvaffaqiyatlaridan mutlaqo manfaatdor bo'lmasa, keng miqyosli ta'lim islohotiga erishib bo'lmaydi. Tadqiqotchining ushbu fikrlari tizimni klaster yondashuvi asosida boshqarishni taqozo qiladi. Ushbu modelning pirovard maqsadi subyektlarni butun tizimning muvaffaqiyatiga jalb qilish, o'zgarish jarayonlarida bevosita ishtirok etishni ta'minlashdan iboratdir.

Pedagogik ta'lim innovatsion klasteri uzluksiz ta'lim tizimidagi barcha ta'lim turlari, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlari, amaliyot bazalari, ilmiy va ilmiy-metodik tuzilmalarning bir butunligi bo'lib, ularning birgalikdagi taqsimlangan faoliyati pedagogik ta'lim tizimini sifat jihatidan yangi darajaga ko'tarish imkoniyatini beradi. Binobarin, klasterning asosiy maqsadi o'z tarkibiga kiruvchi ta'limiy-ilmiy-innovatsion salohiyatni nafaqat yuqori fuqarolik va kasbiy layoqatlilik darajasi bilan, balki raqobatbardoshligi, yangiliklarni qabul qila olish qobiliyati, yangi ta'lim dastur va texnologiyalarini loyihalash hamda amalga oshira olish qobiliyatiga ega zamonaviy ta'lim mutaxassislarini tayyorlash uchun birlashtirishdir.

Pedagogik ta'lim rivojlanishining klaster modeli ta'lim berish, o'quv adabiyotlarini yaratish, pedagog kadrlar ilmiy salohiyatini oshirish, ta'lim va tarbiya uzviyligi bilan bog'liq umumiy yo'nalishlarda faoliyat olib boradi. Ayni paytda bu umumiy yo'nalishlar ta'limni boshqarish va tashkillashtirish, ta'lim turlari va yo'nalishlari, uzviylik va integratsiyani ta'minlash, o'qitish metodlari va vositalari kabi yo'nalishlarda xususiylashadi.

Bundan ko'rinib turibdiki, ta'lim sifatining klaster boshqaruvi alohida subyektlar darajasidan o'sib chiqib, o'sha subyekt joylashgan mintaqaning ta'lim sifatini oshirishga yo'naltirilgan kompleks yondashuvdir. Zero, hududning salohiyatini oshirmasdan turib alohida subyektlar bilan keng miqyosli samaradorlikka, islohotga erishib bo'lmaydi. Pedagogik ta'lim innovatsion klaster modeli shunisi bilan ham mamlakatning pedagogik ilm-fani rivoji uchun zarur hisoblanadi.

Mintaqaviy darajadagi ta'lim sifatini boshqarishda klaster yondashuvidan foydalanish mintaqaviy tizimlar va ta'lim muassasalarining hamkorlik muhitini shakllantirish, zahira kuchlaridan foydalanishni optimallashtirish hisobiga xarajatlarni kamaytirish imkonini beradi hamda ilg'or tajribalarni rivojlantirishni kuchaytirishga

yo‘naltiriladi. Klaster aloqalari hamda raqobat muhiti innovatsion rivojlanish, loyiha faoliyati yo‘nalishlari va sur‘atlariga, shuningdek, klasterning ichki tarkibiy qismlarini istiqbolli rivojlantirishga hal qiluvchi ta‘sir ko‘rsatadi. Olib borilgan ilmiy tadqiqot natijalari asosida mintaqaning umumiy ta‘lim sifatini boshqarish tushunchasiga quyidagicha ta‘rif berildi: mintaqa ta‘lim sifatining klaster boshqaruvi – butun mintaqaning umumiy ta‘lim sifati jarayoniga va uning asosiy elementlariga, xususiyatlariga (subyektivligi, mazmuni, tuzilishi, dinamikasi, shaxs, jamiyat va davlat talablariga muvofiqligi) insonparvarlik, uzluksizlik, demokratlashtirish g‘oyalariga asoslangan zamonaviy ta‘limni yangilash va rivojlantirish maqsadida kompleks, yo‘naltirilgan va muvofiqlashtirilgan ta‘sir.

XULOSA

Ushbu ta‘rif va tavsiflardan shu narsa anglashiladiki, raqobat ta‘lim tizimi uchun xos obyektiv jarayon hisoblanadi. U, shuningdek, innovatsiyalarni tezlik bilan o‘zlashtirish va ishlab chiqarish jarayonlariga tatbiq etishni ham talab qiladi. Klaster ta‘lim sohasi uchun innovatsiya bo‘lib, uning o‘zlashtirilishi sohaning raqobatbardoshligini oshirish bilan birga, uning tezkorligi va zamonga moslashuvchanligini ham ta‘minlaydi. O‘qitishning klaster usulida ochiqlik, oshkoralik va samaraga intilish metodlari birlamchi hisoblanadi. Unga ko‘ra, ta‘lim beruvchi va ta‘lim oluvchilar o‘rtasida hamkorlik asoslari birlamchi bo‘ladi. O‘qituvchi nazariy va amaliy ko‘nikmalarni berish bilan cheklanmaydi, kasincha, o‘quvchining amaliy o‘zlashtirganlik darajasini o‘rganib boradi. Shu sababli o‘qitishning klaster usulida ta‘lim ishtirokchilarining vazifalari aniq bo‘ladi. Bunda o‘qituvchi muvofiqlashtiruvchi va yo‘naltiruvchi vazifasini ham bajaradi. Mamlakatimizda o‘qitishning klaster usuli bo‘yicha ilk tajribalar amalga oshirilmoqda. Buning uchun keng ko‘lamli tadqiqotlar ishlarini fanlar kesimida amalga oshirish taqozo etilmoqda. Shu sababli professor-o‘qituvchilar va mutaxassislarning ilmiy hamkorligi asosida o‘qitishning samarasi belgilanishi kerak.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «O‘zbekiston Respublikasi xalq ta‘limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida»gi Farmoni. Toshkent sh., 2019 yil 29 aprel, PF-5712- son.
2. Molostova N.Yu., Shuvaeva N.Yu. Xorijiy va mahalliy psixologik-pedagogik tadqiqotlarda maktabning ta‘lim muhitini aniqlashga zamonaviy yondashuvlar. M.: 2013 yil.
3. Muhamedov G‘. I. Pedagogik ta‘lim innovatsion klasteri: ehtiyoj, zarurat, natija. – Xalq so‘zi, jamiyat, 15 fevral 2019 y.
4. Toshpo‘latov M. Klaster: mohiyat, samara va istiqbol. - <http://www.biznes-daily.uz/ru/mening-mulkim/53616-klastr-mohiyat-samara-vaistiqbol>.